

Τι γνωρίζουμε για την ανίχνευση της κακοποίησης στους ηλικιωμένους: Αποτελέσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης του προγράμματος SAVE.

Υπόβαθρο

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο με παγκόσμιες διαστάσεις. Παρόλο που τα ακριβή ποσοστά επιπολασμού δεν είναι γνωστά, υπολογίζεται ότι ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 20% των ηλικιωμένων ενδέχεται να είναι θύματα βίας (συναισθηματικής, σωματικής, σεξουαλικής ή οικονομικής), ή να παραμελούνται οι βασικές τους ανάγκες και να παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Η χρήση εργαλείων ανίχνευσης είναι χρήσιμη, γιατί βοηθά τους επαγγελματίες να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν τη βία και παραμέληση των ηλικιωμένων ατόμων, ωστόσο η μεθοδική και προσεκτική χρήση τέτοιων εργαλείων ανίχνευσης της κακοποίησης είναι σπάνια στην Ευρώπη.

Στόχοι

Οι στόχοι της βιβλιογραφικής ανασκόπησης είναι:

- 1) να συνοψίσει τα υπέρ και τα κατά της ανίχνευσης της κακοποίησης,
- 2) να περιγράψει τις διεθνείς διαδικασίες που έχουν υιοθετηθεί και χρησιμοποιούνται για την ανίχνευση
- 3) να γίνει κατανοητό τι ανιχνεύουν οι επαγγελματίες όσον αφορά την κακοποίηση των ηλικιωμένων, ποια είναι η άποψη τους για την ανίχνευση και πως δέχονται οι ηλικιωμένοι τη διαδικασία της ανίχνευσης.
- 4) να γίνει καταγραφή των εργαλείων ανίχνευσης που υπάρχουν και των χαρακτηριστικών τους.

Μέθοδος

Πραγματοποιήθηκε συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση στην αγγλική γλώσσα με αναζήτηση σε οκτώ βάσεις δεδομένων (Web of Science, Scopus, Science-Direct (Elsevier), Pubmed (Medline), Sage, EBSCO, Scielo and Ageinfo) χρησιμοποιώντας πολλαπλούς συνδυασμούς των λέξεων κλειδιών: “elder abuse”, “mistreatment”, “older adults”, “violence”, “screening”, “assessment” and “measurement”. Από την αναζήτηση προέκυψαν 4354 άρθρα για αξιολόγηση.

Αποτελέσματα

Τα σημεία που καθορίζονται υπέρ της ανίχνευσης από τα προκαταρκτικά αποτελέσματα είναι ότι η κακοποίηση των ηλικιωμένων δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αν δεν αναγνωριστεί και οι παρεμβάσεις των αρμόδιων αρχών οι οποίες επιβάλλονται βάσει δημόσιας πολιτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος, δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την κατάλληλη παραπομπή. Η ανίχνευση της κακοποίησης των ηλικιωμένων δικαιώνεται από τα ποσοστά επιπολασμού του προβλήματος και τις δυνητικά σοβαρές ή θανατηφόρες συνέπειες για τα θύματα. Η ανίχνευση προάγει την ασφάλεια και την ευημερία των ηλικιωμένων και όταν εφαρμόζεται, βοηθά τη νομική υποχρεωτική αναφορά. Παρέχει επίσης μια βάση για αξιολόγηση, αυξάνει την επαγγελματική συνειδητοποίηση του προβλήματος και καθοδηγεί τους χρήστες, μέσω μιας συστηματικής διαδικασίας παρατήρησης και τεκμηρίωσης να διασφαλίσουν ότι δεν θα παραβλεφθούν περιστατικά κακοποίησης ηλικιωμένων. Η αναγνώριση της κακοποίησης των ηλικιωμένων με τη χρήση δομημένων εργαλείων απέδωσε ψηλότερα ποσοστά κακοποίησης από αυτά που προέκυψαν από άλλες μελέτες. Όσον αφορά τα σημεία κατά της ανίχνευσης κάποιες μελέτες αναφέρουν τη χρονοβόρα διαδικασία συμπλήρωσης και την πολυπλοκότητα των ερωτήσεων, τα ψευδώς αρνητικά / θετικά αποτελέσματα και τις συνέπειές της για τους ηλικιωμένους, τις οικογένειες τους και τους επαγγελματίες. Δεδομένου του ότι δεν υπάρχει χρυσός κανόνας, όσο περισσότερους τρόπους ανίχνευσης χρησιμοποιούμε το λιγότερο αμφισβητήσιμη θα είναι η απόφαση, όμως γενικά οι επαγγελματίες δεν έχουν τον χρόνο, τις συνθήκες, ή τις δεξιότητες για να εφαρμόσουν τριών επιπέδων - άμεσων ερωτήσεων εργαλείων ανίχνευσης, εργαλείων για σημεία κακοποίησης και δεικτών κινδύνου κακοποίησης. Επίσης η έλλειψη γνώσης για τις δυσμενείς επιπτώσεις της ανίχνευσης της κακοποίησης στους ηλικιωμένους και της επίδρασης τους στις κλινικές διεργασίες, το κόστος, ο χρόνος που απαιτείται, ή η επίδραση στην αυτοαναφορά, αποτελούν σημεία κατά της ανίχνευσης.

Σχετικά με τις διαδικασίες που έχουν υιοθετηθεί και χρησιμοποιούνται διεθνώς για την ανίχνευση διαπιστώθηκε ότι τα εργαλεία ανίχνευσης πρέπει να παραμείνουν ευρεία και να αναπτυχθούν και να δοκιμαστούν για την ικανότητά τους να ανιχνεύουν πολλούς τύπους κακοποίησης ηλικιωμένων, επειδή η ανίχνευση είναι μια προκαταρκτική δραστηριότητα στην αξιολόγηση της κακοποίησης ηλικιωμένων.

Τα πρωτόκολλα ανίχνευσης θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τους ορισμούς της κακοποίησης ηλικιωμένων, την οικογενειακή βία, την αυτοδιάθεση, τους παράγοντες κινδύνου, τα εργαλεία ανίχνευσης, τη συνεργασία με διαφορετικές ομάδες και τοπικές υπηρεσίες παραπομπής και θα πρέπει να ενσωματωθούν στην εκπαίδευση κακοποίησης ηλικιωμένων για να διευκολυνθεί η ευαισθητοποίηση και η ενεργή ανταπόκριση. Θα πρέπει να υιοθετηθεί μια διεπιστημονική άποψη και οι επαγγελματίες πρέπει να εκπαιδευτούν: να διαχειρίζονται και να ερμηνεύουν τα εργαλεία ανίχνευσης, να καθιερώνουν την αίσθηση επάρκειας στο χειρισμό επιβεβαιωμένων ή ύποπτων υποθέσεων κακοποίησης ή

κινδύνου κακοποίησης, να είναι αξιόπιστοι, να έχουν ενσυναίσθηση, να δείχνουν ευαισθησία στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι, να μην είναι επικριτικοί, να επιλύουν προβλήματα και να επινοούν την πιο κατάλληλη λύση. Απαιτείται παρακολούθηση και αξιολόγηση των πρωτοκόλλων κακοποίησης ηλικιωμένων, για την κατανόηση της αποτελεσματικότητάς τους και τυχόν ζητημάτων που σχετίζονται με το περιεχόμενο και τη χρήση τους, σημείο πολύ σημαντικό για να παραμείνουν επίκαιρα και σχετικά. Εάν υπάρχει ύποπτη ή επιβεβαιωμένη κακοποίηση ηλικιωμένων, οι τυπικές διαδικασίες παραπομπής σε κατάλληλες υπηρεσίες είναι κρίσιμες και η καταγγελία κακοποίησης ηλικιωμένων σε ορισμένες χώρες είναι υποχρεωτική. Το πρωτόκολλο παραπομπής πρέπει να είναι ένα διάγραμμα ροής μίας σελίδας που παρέχει ένα συνολικό πλαίσιο για τον εντοπισμό και την αναφορά του προβλήματος. Πρέπει να ενσωματώνει μόνο τα βασικά, θεμελιώδη στοιχεία για τον προσδιορισμό εάν ένα ηλικιωμένο άτομο μπορεί να είναι θύμα και για το πού θα πρέπει να παραπέμπεται για πιο εμπειριστατωμένη αξιολόγηση.

Η ανίχνευση εφαρμόζεται κυρίως από επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής ευημερίας. Νοσηλευτές, γιατροί και κοινωνικοί λειτουργοί αναφέρονται συχνά ως οι βασικοί επαγγελματίες οι οποίοι ανιχνεύουν την κακοποίηση. Δυστυχώς δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες σχετικά με την άποψη των ηλικιωμένων για την διαδικασία της ανίχνευσης. Όσον αφορά τα εργαλεία ανίχνευσης 37 αναφέρονται στη βιβλιογραφία. Από αυτά μόνο οκτώ έχουν δοκιμαστεί σε έρευνες. Τα υπόλοιπα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά εργαλεία που περιλαμβάνουν άμεσες ερωτήσεις, είναι σύντομα και ευπροσάρμοστα με απαντήσεις ναι/όχι, έχουν χρησιμοποιηθεί σε διαφορετικά περιβάλλοντα από διάφορους επαγγελματίες υγείας. Μερικά από αυτά μπορεί να είναι αυτοσυμπληρούμενα. Κατά συνέπεια αυτά τα εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο σε ηλικιωμένους που δεν έχουν γνωστικά προβλήματα. Τα εργαλεία H-S/EAST, VASS και EASI ήταν τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα αν και η ακρίβεια τους μπορεί να αμφισβητηθεί. Στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται εργαλεία που απαιτούν παρατήρηση ή σε βάθος αξιολόγηση. Αυτά τα εργαλεία είναι χρονοβόρα, απαιτούν εκτεταμένη κατάρτιση και επαγγελματικές δεξιότητες, αλλά είναι πιο ακριβή. Επειδή βασίζονται στην επαγγελματική κρίση και δεξιότητα, μπορούν να εφαρμοστούν και στις περιπτώσεις ηλικιωμένων με γνωστικές διαταραχές. Στην Τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται εργαλεία που επικεντρώνονται στην κακοποίηση που διαπράττεται από κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο. Αυτά τα εργαλεία συχνά απαιτούν την αξιολόγηση του υποτιθέμενου θύτη. Εστιάζοντας στην κακοποίηση που συμβαίνει σε συγκεκριμένες σχέσεις, αυτά τα εργαλεία είναι καλύτερα να χρησιμοποιούνται όταν ο πιθανός θύτης παρουσιάζει ύποπτη συμπεριφορά. Στην τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνονται εργαλεία που ανιχνεύουν μόνο ένα τύπο κακοποίησης. Υπάρχουν εργαλεία που ανιχνεύουν ψυχολογική κακοποίηση, οικονομική εκμετάλλευση, παραμέληση, παραμέληση εαυτού. Δεν βρέθηκαν εργαλεία που να ανιχνεύουν αποκλειστικά τη σωματική και τη σεξουαλική κακοποίηση. Από αυτές τις τέσσερις κατηγορίες εργαλείων τα εργαλεία άμεσων ερωτήσεων είναι τα πιο ευέλικτα, ευπροσάρμοστα και εύκολα στη χρήση. Συνεπώς μπορούν να είναι τα πιο χρήσιμα για γρήγορη αξιολόγηση της κακοποίησης. Για αυτούς τους λόγους, τα εργαλεία H-S/EAST, VASS και EASI ήταν τα πιο αξιόπιστα εργαλεία σε αυτήν την κατηγορία.

Συμπεράσματα

Εντοπίστηκαν μερικά καθιερωμένα εργαλεία τα οποία μπορούν να έχουν πρακτική εφαρμογή. Η πρόκληση είναι η εκπαίδευση επαγγελματιών από διαφορετικούς τομείς στην διαχείριση και ερμηνεία αυτών των εργαλείων. Υπάρχει ανάγκη για περισσότερες έρευνες για την αξιολόγηση της κακοποίησης και παραμέλησης ώστε να αναπτυχθούν εργαλεία ανίχνευσης που να είναι αποτελεσματικά σε διαφορετικούς επαγγελματικούς τομείς και να αποκαλυφθούν οι επιπτώσεις και οι πιθανοί κίνδυνοι μέσα από την ανίχνευση. Παρόλο που ένα εργαλείο αξιολόγησης δεν μπορεί ποτέ να πληροί καθολικά επαγγελματικά πρότυπα, η ανάπτυξη και η δοκιμή εργαλείων ενισχύει την αναζήτηση οριοθέτησης κρίσιμων στοιχείων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων. Αν η ερώτηση «αισθάνεστε ασφαλείς στο σπίτι σας;» δεν ερωτηθεί, δεν θα υπάρξει απάντηση και η πιθανότητα κακοποίησης να συνεχιστεί. Βασισμένοι στη συλλογή των δεδομένων αυτής της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ανίχνευση της κακοποίησης στους ηλικιωμένους μπορεί να είναι πιο χρήσιμη αν χρησιμοποιηθεί όταν ο ηλικιωμένος παρουσιάζει σημεία που κινούν υποψίες. Τα εργαλεία ανίχνευσης είναι πολύτιμα για την εκπαίδευση των επαγγελματιών στην εσωτερίκευση οργανωμένων μορφών πληροφοριών, αλλά πιο σημαντικό από τα εργαλεία είναι οι ικανότητες που στηρίζουν τη διαδικασία ανίχνευσης, δηλαδή δεξιότητες ακρόασης και επίλυσης προβλημάτων, μεταξύ άλλων, που είναι εγκάρσιες στην εφαρμογή οποιουδήποτε εργαλείου και επιτρέπουν στους επαγγελματίες να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της κακοποίησης ηλικιωμένων.